

Lapsivaikutusten arviointi Suomen ev.lut.kirkossa[†]

Luonnos
ohjeistuksesta
lapsen edun
edistämiseksi

SISÄLLYS

1. JOHDANTO 3

- 1.1. Lapsivaikutusten arviointi – LAVA
- 1.2. Taustaa
- 1.3. Teologiset perusteet
- 1.4. Lapset osallisina kirkossa
- 1.5. Lapset osallisina yhteiskunnassa

2. OHJEITA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMISEEN 8

- 2.1. Tavoitteet
- 2.2. Kuka arvioi/ketkä arvioivat
- 2.3. Mitä arvioidaan
- 2.4. Milloin arvioidaan
- 2.5. Miten arvioidaan
- 2.6. Päätöksenteko ja seuranta

3. ESIMERKKEJÄ JA MALLEJA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIIN SEURAKUNNAN TOIMINNASSA 15

- 3.1. Tapauskertomuksia
- 3.2. Lomakemalleja

4. LIITE: TAPAUSKERTOMUKSIA 20

5. KIRJALLISUUTTA JA LÄHTEITÄ 25

Kokeilumateriaali

Luet kokeilumateriaalia, jota muokataan ja täydennetään palautteen pohjalta. Kommentteja voi lähettää huhtikuun loppuun 30.4.2014 mennessä osoitteeseen lavapalaute.kirkkohallitus@evl.fi.

1. JOHDANTO

Lapsivaikutusten arviointi kirkossa liittyy keskeisesti yhteen lasten osallisuuden kanssa. Osallisuus tarkoittaa tässä laajasti sitä, että lapsen tulee saada kokea kuuluvansa yhteisöön, voida osallistua yhteisön toimintaan ja tuoda esille myös omia mielipiteitään.

(Lainaus kirkkohallituksen kirkolliskokoukselle vuonna 2012 lähettämästä lapsivaikutusten arvioinnin lakiesityksen johdannosta.)

1.1. LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI – LAVA

Lasten ja nuorten asemaan on viime vuosikymmeninä vaikuttanut eniten yk:n Lapsen oikeuksien sopimus. Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa valtiovaltaa, kuntia ja myös kirkkoa arvioimaan, miten lapsen oikeudet konkreettisesti toteutuvat, miten jokainen suomalainen alle 18-vuotias voi kokea osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja millä tavoin lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa itseään, lähiyhteisöään ja yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Lapsivaikutusten arvioinnilla pyritään turvaamaan lapsen oikeudet, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet.

Lapsivaikutusten arviointi eli LAVA on työkalu ja menetelmä, jolla toimintaa ja päätöksentekoa punnitaan lasten edun näkökulmasta. Se toimii suunnittelun ja päätöksenteon apuvälineenä. Tavoitteena on, että kaikkea päätöksentekoa tarkastellaan lapsen näkökulmasta ja pyritään löytämään lapsen edun kannalta parhaita mahdollisia ratkaisuja. Lapsivaikutusten arviointi edistää lasten ja nuorten parempaa huomioimista seurakuntalaisina.

Lapsen oikeuksien toteutumisen ydin on lasten ja nuorten huomioonottaminen kaikessa seurakunnan toiminnassa ja hallinnossa, ei vain lapsi- ja nuorisotyössä. On kyse uudenlaisesta toimintakulttuurista, joka haastaa sekä työntekijöitä että luottamushenkilöitä. Lapsivaikutusten arviointi edellyttää ja samalla myös edistää seurakunnan toimintamuotojen yhteistyötä.

Lapsivaikutusten arviointia voidaan tehdä

- päätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä,
- toimenpiteitä valittaessa sekä
- päätösten vaikutuksia seurattaessa.

Tässä ohjeistuksessa painotus on vaikutusten ennakkoarvioinnissa. Prosessissa otetaan huomioon myös lasten ja nuorten oma mielipide.

Tutkimukset osoittavat, että ne lapset, joilla on mahdollisuuksia vaikuttaa oman elämänsä asioissa, voivat paremmin kuin ne, joilla näitä mahdollisuuksia ei ole. Osallisuus lisää näin lasten elämäniloa ja elämänroheutta sekä tulevaisuuden toivoa. Lapsilla on usein luontaista kykyä huomioida toisia ihmisiä ja heidän tarpeitaan. Osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuudet lisäävät lasten ja nuorten kiinnostusta myös yhteisiin asioihin.

Osallisuus päätöksentekoprosessiin ja sen eri vaiheisiin voi kehittää lapsen ymmärrystä hänen omista tarpeistaan ja toiveistaan. Näin se vahvistaa hänen itsetuntemustaan ja itsearvostustaan. Nähdyksi ja kuulluksi tuleminen sekä mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä asioihin tukevat positiivisen ja terveen minäkuvan kehittymistä ja vahvistumista.

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisella on kauaskantoisia vaikutuksia kirkon jäsenyyden kehittymiseen. Vakiinnuttamalla lapsivaikutusten arviointi luontevasti seurakunnan toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon kehitetään seurakunnan työskentelykulttuuria lapsilähtöisempään suuntaan. Lapsilähtöinen ja osallisuutta edistävä toiminta kirkossa vahvistaa myös jäsenyyttä. Lue lapsivaikutusten arvioinnista [tästä](#).

1.2. TAUSTAA

Lapsen oikeuksien juhluvuo­nna 2009 käynnistettiin Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hanke. Hanke toteutettiin kirkon lapsi- ja nuorisotyön palvelujärjestöjen sekä kirkkohallituksen yhteistyönä vuosina 2009–2011. Tutustu Ev.Lut kirkon Näyn ja kuulun -sivustoon [tästä](#).

Hankkeen yhteydessä välitettiin seurakuntiin vuonna 2011 Näyn ja kuulun – Lapsen etu ja osallisuus käsikirja. Kirjan tarkoituksena on kannustaa työntekijöitä ja luottamushenkilöitä edistämään lapsen edun valvontaa ja osallisuuden vahvistamista. Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa -hanke oli myös lapsivaikutusten arviointiin liittyvän kirkolliskokousaloitteen 5/2009 taustalla.

Kirkolliskokous päätti marraskuussa 2009 antaa kirkkohallitukselle tehtäväksi

- valmistella esitys kirkon lainsäädännön muuttamiseksi siten, että siinä otetaan huomioon lapsivaikutusten arviointi kirkon toiminnassa ja hallinnossa sekä
- laatia käytännön ohjeet lapsivaikutusten arvioimiseksi seurakunnan toiminnassa ja hallinnossa.

Kirkkolain muutosesitys ja lapsivaikutusten arviointiin liittyvien käytännön ohjeistusten laatiminen edistävät Lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista ja ja vahvistavat lasten ja nuorten osallisuutta kirkossa. Lasten kokonaisvaltaiseen kasvuun ja hyvinvointiin liittyvä arviointi on tärkeää, kun kirkko huolehtii lapsen edusta. Lapsen oikeudet ovat aikuisen velvollisuus. *Lapsilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikkia alle 18-vuotiaita.*

Lapsen oikeuksien sopimuksen vaatimukset yhdistyvät kirkossa osallisuuden teologiseen näkökulmaan, joka nousee kasteen kautta syntyvästä seurakunnan jäsenyydestä.

Lakialoitteen eteneminen

Kirkkohallitus on syksyllä 2012 lähettänyt kirkolliskokoukselle esityksen lapsivaikutusten arviointia ja lasten kuulemista koskevien säännösten lisäämiseksi kirkon säädöspohjaan. Toukokuussa 2013 kirkolliskokous on lähettänyt lapsivaikutusten arviointiin liittyvän lakisäännösesityksen kirkkohallitukselle jatkovalmisteluun.

1.3. TEOLOGISET PERUSTEET

Lasten osallisuuden vahvistaminen, lapsen edun toteutumisen seuraaminen, lasten osallistumismahdollisuuksien parantaminen ja heidän aktivoimisensa kirkollisessa toiminnassa on keskeinen perustelu lapsivaikutusten arvioimiselle kirkossa. Lapsen oikeuksista ja perheen hyvinvoinnista huolehtiminen on kirkolle tärkeä tehtävä. Tämä tehtävä nousee näin jo kristillisen uskon ytimestä.

(Lainaus kirkolliskokouksen edustaja-aloitteesta vuonna 2009.)

Kirkolliskokouksen yleisvaliokunta totesi aloitetta koskevassa mietinnössään: ”Kirkolla on perustuslain 6§ nojalla velvollisuus järjestää hallintonsa siten, että lapset otetaan ikänsä ja kykynsä mukaisesti huomioon seurakunnan päätöksenteossa ja toiminnassa.”

Mietinnössä todettiin myös, että ”Kirkon omista lähtökohdista tarkastellen lasten mahdollisuus tulla kuulluksi ja olla osallinen on kirkolle annettu mieluinen tehtävä. Sen lähtökohdat ovat Kristuksen kehotuksessa ja esimerkissä.”

Lasten osallisuuden korostaminen kirkossa nousee sen teologisesta perustasta. Lasten erityisasema kristillisessä uskossa tulee esiin siinä, miten Jeesus suhtautui lapsiin. Raamatun kertomuksissa Jeesus

nostaa esiin kaikkien lasten merkitystä ja esikuvallisuutta aikuisille (esim. esim. Matt.18:1-5, Mk 10:13-16, Mk 9:37).

Kristillisen kirkon tehtävä perustuu kaste - ja lähetyskäskyyn (Matt 28:18-20). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon opetuksen mukaan seurakunnan jäseneksi tullaan kasteessa. Kaste lahjoittaa Jumalan lapseuden, tekee osalliseksi pelastuksesta Kristuksessa, kutsuu elämään Kristuksen opetuslapsena ja liittää lapsen seurakuntaan. Lapsella on oikeus oppia, mitä kaste lupaa ja lahjoittaa sekä oikeus tuntea osallisuutta kotiseurakunnassa.

Jokainen kastettu on Jumalan edessä samanarvoinen. Jokaisen ihmisen tulisi myös kirkon jäsenenä olla yhdenvertainen. Lasta arvostava kirkko kuulee, näkee ja ottaa lapsen tosissaan huomioon kirkon jäsenenä sekä toiminnassa että hallinnossa. Samalla kirkon tulee olla avoin ja kutsuva kirkko myös niille, joita ei ole vielä kastettu.

1.4. LAPSET OSALLISINA KIRKOSSA

Tahto vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta on ilmaistu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon monissa viime vuosikymmeninä hyväksytyissä asiakirjoissa. Kirkon arvot, perustehtävän ja suunnan määrittelevässä *Meidän kirkko.Osallisuuden yhteisö* -strategiassa asetetaan tavoitteeksi, että seurakunnissa vähennetään työntekijäkeskeistä toimintaa, lisätään seurakuntalaisten mielekkäitä toimintamahdollisuuksia ja vahvistetaan osallisuutta. Kirkon ja seurakuntien päätöksentekojärjestelmää ja vastuunjakoa selkiytetään: osallisuuden kirkossa toiminnan kehittäminen edellyttää uudenlaisia osallisuutta vahvistavia rakenteita. Koska lapsilla ja nuorilla (alle 16 v.) ei ole mahdollisuuksia valita edustajia virallisiin päätöksentekoliemiin, tulee heillä olla muita vaikuttamisen mahdollisuuksia kirkossa.

Kirkon kasvatuksen linjaus "Meidän kirkko – kasvamme yhdessä" painottaa myös vahvasti osallisuuden näkökulmaa. Linjauksen pohjalta on julkaistu vuosina 2012-2013 kehittämisasiakirjat *Lapset seurakuntalaisina*, *Tytöt ja pojat seurakuntalaisina*, *Nuoret seurakuntalaisina*. Kehittämisasiakirjojen tavoitteena on tukea seurakuntia lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi käytännössä.

- [Lapset seurakuntalaisina](#) (pdf)
- [Tytöt ja pojat seurakuntalaisina](#) (pdf)
- [Nuoret seurakuntalaisina](#) (pdf)
- [Aikuiset seurakuntalaisina](#) (pdf)

Yksi keino kirkon asiakirjoissa mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi on ottaa lapsivaikutusten arviointi osaksi seurakunnan toimintaa ja päätöksentekoa. Lapsivaikutusten arviointi mahdollistaa lasten ja perheiden kuulluksi tulemistä ja arvostaa heidän asiantuntemustaan oman elämänsä kysymyksissä.

1.5. LAPSEN OIKEUDET YHTEISKUNNASSA

Lapsivaikutusten arvioinnin oikeudellisena perustana ovat voimassa oleva YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja Suomen valtion lakisäännökset.

- [Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien sopimus](#)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on tärkein kansainvälinen lasten ja nuorten asemaa koskeva asiakirja. Sopimus hyväksyttiin v. 1989 ja Suomen valtio ratifioi sen v. 1991. Lapsen oikeuksien sopimuksen perusteella allekirjoittaneissa maissa pitää huolehtia siitä, että lapsen etu arvioidaan ja otetaan riittävällä tavalla huomioon päätöksiä tehtäessä. Lapsen oikeuksien sopimuksen allekirjoittaneissa maissa on myös kehitettävä lainsäädäntöä lapsen oikeuksien sopimuksen toteuttamiseksi.

Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa huolehtimaan kaikilla julkishallinnollisilla tasoilla

- lasten erityisestä suojelusta
- lasten oman osuuden turvaamisesta yhteiskunnan taloudellisista voimavaroista
- lasten osallistumisesta itseään koskevien asioiden suunnitteluun ja lasten mielipiteiden kuulemisesta heitä koskevien asioiden päätöksenteossa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Sopimus koskee *kaikkia alle 18 -vuotiaita* ja se on oikeudellisesti sitova. Sopimuksen mukaan lapsivaikutusten arviointi tulee tehdä kaikilla lapsiin ja nuoriin liittyvillä toimialoilla. Lapsen etu tulee arvioida ja ottaa riittävällä tavalla huomioon päätöksiä tehtäessä.

YK:n lapsen oikeuksien komitea suosittelee tehtäväksi lapsivaikutusten arviointia, kun laaditaan ja toimeenpannaan uusia toimintaohjelmia ja ohjeita, uutta lakisäädäntöä ja määräyksiä, talousarvioita sekä organisatorisia tai hallinnollisia muutoksia. Sopimusvaltioissa on varmistettava, että lapsi saa tarvittavat tiedot ja neuvot oikeuksiensa käyttämiseen.

Vaikka YK:n lapsen oikeuksien sopimus on hyväksytty, sen toteuttamisessa on edelleen tarvetta kehittää. Tämä haastaa myös kirkkoa konkretisoimaan, miten lapsen oikeudet toteutuvat ja miten lapsen etu otetaan huomioon kirkossamme.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsivaikutusten arvioinnin ytimen pohjana ovat seuraavat artiklat:

Artikla 2. Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Ketään ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ominaisuuksien, mielipiteiden tai alkuperän vuoksi.

Artikla 3. Lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.

Artikla 12. Lapsella on oikeus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipide on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

Artikla 14. Lapsella on oikeus ajatuksen, omatunnon - ja uskonnonvapauteen. Vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä on kunnioitettava.

Artikla 19. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

Suomen lainsäädäntöä

Suomen perustuslaki velvoittaa kaikkia suomalaisia, myös kirkkoa julkisoikeudellisena toimijana. Perustuslakiin on kirjattu yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Se kieltää asettamasta ihmisiä eri asemaan iän perusteella, ilman hyväksyttävää perustetta. Siksi julkisen vallan tulee edistää myös alle 18-vuotiaitten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Suomen perustuslain säännös edellyttää lasten tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua palveluita järjestettäessä ja että lapsille turvataan mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin heidän kehitystään vastaavasti.

Kuntalaissa todetaan, että palveluita järjestettäessä ja kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten (0–17 -vuotiaiden) ja nuorten (18–20 -vuotiaiden) tarpeisiin ja toivomuksiin. Kuntalaki edellyttää että asukkaille on kerrottava vireillä olevista asioista, tehdyistä ratkaisuista ja niiden vaikutuksista. Tiedottamisvelvollisuus kattaa myös kunnan alle 18-vuotiaat asukkaat.

[Nuorisolaki](#) velvoittaa järjestämään lapsille ja nuorille mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Laki velvoittaa myös nuorten kuulemiseen heitä koskevissa asioissa.

[Lastensuojelulaissa](#) todetaan, että palveluja järjestettäessä ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin. Myös [Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta](#) sekä [perusopetuslaki](#) sisältävät vaatimuksia lasten osallisuuden ja kuulemisen turvaamisesta.

Vuonna 2005 hyväksyttiin [laki lapsiasiavaltuutetusta](#). Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on edistää lapsen etua ja oikeuksia yleisellä tasolla, välittää lasten ja nuorten mielipiteitä päätöksentekoon sekä seurata YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteuttamista.
www.lapsiasia.fi

2. OHJEITA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMISEEN

Ohjeistus sisältää seuraavat kohdat:

- Tavoitteet
- Kuka arvioi / ketkä arvioivat?
- Mitä arvioidaan – millaisia hallinnollisia päätöksiä LAVA koskee?
- Milloin arvioidaan – arvioinnin toteutustapoja päätöksenteon eri vaiheissa?
- Miten arvioidaan – miten hankitaan riittävästi tietoa ja otetaan huomioon lasten ja nuorten mielipide?
- Arvioinnin esittäminen
- Päätöksenteko ja seuranta

2.1. TAVOITTEET

Ohjeistuksen tavoitteena on antaa seurakunnille käytännön ohjeita, joiden avulla lapsivaikutusten arviointia voidaan toteuttaa. Lapsivaikutusten arviointi edistää ja tukee lasten ja nuorten osallisuutta sekä toiminnassa että päätöksenteossa.

Ohjeissa edetään kolmen ytimen mukaisesti:

- Lapsen etu
- Päätösten vaikutukset lapsiin
- Riittävä tiedonhankinta

Seurakunnan päätöksenteossa voidaan erottaa kaksi tasoa:

- toiminnan järjestämiseen liittyvä päätöksenteko
- hallinnollinen päätöksenteko

Suurin osa lapsiin vaikuttavasta päätöksenteosta liittyy *seurakunnan toiminnan järjestämiseen*. Toiminnan tulee olla sellaista, jota lapset ja nuoret arvostavat ja jonka he kokevat merkitykselliseksi. Lasten mahdollisuutta vaikuttaa ja tulla nähdyiksi ja kuulluksi voidaan arvioida kaikessa seurakunnan toiminnassa, esimerkiksi tehtäessä jumalanpalvelussuunnitelmaa ja katettaessa kirkkokahvien pöytää, diakonian kotikäyntityössä sekä päätettäessä lasten kerhotoiminnan ja nuorteniltojen sisällöistä.

Hallinnollinen päätöksenteko seurakunnassa tarkoittaa luottamuselintyöskentelyä ja viranhaltijapäätöksiä. Seurakunnan työntekijät ja luottamushenkilöt tekevät jatkuvasti päätöksiä, jotka vaikuttavat lapsiin ja nuoriin joko suoraan tai välillisesti: päätöksiä määrärahoista ja resursseista, seurakunnan tiloista, toiminnan suuntaamisesta ja niin edelleen. Aikuisilla on velvollisuus turvata lasten osallisuus näiden päätösten osalta, koska lapset eivät voi edustuksellisessa päätöksenteossa itse edustaa itseään ja olla vaalikelpoisia.

Tapauskertomus: Leirikeskuksen myyminen

Lapsivaikutusten arviointia voidaan toteuttaa eri tavoin. Menetelmät voivat vaihdella paikallisesti ja myös asiasta riippuen. Lapsivaikutusten arviointi ei sido seurakuntaa yksittäisissä päätöksissä, mutta se ohjaa kuulemaan lasten ja nuorten mielipiteitä ja huomioimaan lasten ja nuorten etua. LAVA auttaa näin teke-

mään tasapuolisia ja perusteltuja päätöksiä tarjoamalla tietoa lasten ja nuorten toiveista ja tarpeista. Lapsilla ja aikuisilla on joskus erilaisia näkemyksiä siitä, mikä on tärkeää lasten elämässä ja arjessa. Se antaa myös mahdollisuuden vaihtoehtoisten päätösesitysten tekemiseen ja vertailuun.

LAVA auttaa

- tekemään ratkaisuja ja päätöksiä, joissa lasten, nuorten ja perheiden tarpeita on huomioitu
- syventämään valmistelutyötä ja kehittämään toimintaa ja hallintoa

Arviointia suositellaan tehtäväksi säännöllisesti osana seurakunnan päätöksentekoa. *Systemaattinen arviointi* takaa lasten ja nuorten kuulemisen ja osallisuuden. Mikäli seurakunnassa toteutetaan *strategiatyöskentelyä*, lapsivaikutusten arviointi on syytä kytkeä sen osaksi. Kun lasten ja nuorten osallisuus sekä lapsivaikutusten arviointi on huomioitu seurakunnan toimintaa ja päätöksentekoa linjaavassa strategiasa, arvioinnin toteuttaminen myöhemmässäkin päätöksenteossa saa vankan hallinnollisen tuen.

Tapauskertomus: Varhaisnuorisotyönohjaajan viran muuttaminen erityisnuorisotyönohjaajan viraksi

2.2. KUKA ARVIOI / KETKÄ ARVIOIVAT

Lapsivaikutusten arviointi on osa seurakunnan normaalia päätöksentekoprosessia. Yksinkertaisimmillaan se voidaan tehdä myös esim. työntekijä- tai tiimikokouksissa. *Lapsivaikutusten arviointia tekevät näin sekä työntekijät että luottamushenkilöt.* Keskeistä on sopia, kenen tehtävä on huolehtia lapsivaikutuksen arvioinnin toteutumisesta. Lapsivaikutusten arviointi on osa esittelijän ja päättäjän vastuuta. Lapsivaikutusten arvioinnilla pyritään siihen, että koko seurakunnan toiminnassa opitaan huomioimaan lapsivaikutukset ja ottamaan lapsinäkökulma seurakunnan toiminnan ja kehittämisen keskeiseksi periaatteeksi.

Arvioinnin ja kehittämisen tueksi seurakunnille suositellaan, *että nimetään lapsiasiahenkilö, joka etukäteen seuraa käsiteltäviin asioihin liittyviä lapsivaikutuksia.* On monella tapaa eduksi, että luottamushenkilö ja työntekijä toimivat yhteistyössä lapsiasiahenkilöinä.

Lapsiasiahenkilö

Lapsiasiahenkilön tarkoituksena on edistää lapsivaikutusten arvioinnin toteutumista seurakunnissa sekä lasten ja nuorten osallisuutta seurakunnassa. Lapsiasiahenkilöksi nimetään

- Luottamushenkilö, joka on kiinnostunut lasten ja nuorten osallisuudesta tai
- Työntekijä, joka on perehtynyt lasten ja nuorten asioihin tai
- Työntekijä ja luottamushenkilö yhdessä

Lapsiasiahenkilö muistuttaa lapsen oikeuksista ja huolehtii, että lapsivaikutusten näkökulma huomioidaan seurakunnan päätöksenteossa. Lapsiasiahenkilön tarkempi rooli ja tehtävät sovitaan seurakunnassa paikallisesti. On tärkeää, että lapsiasiahenkilö on mukana päätösten valmisteluprosessissa alusta lähtien joko valmisteluryhmän jäsenenä tai asian esittelijänä. Lapsiasiahenkilön tehtävinä voi olla esimerkiksi seuraavia asioita:

- käydä läpi luottamuselinten kokousten esityslistat lapsivaikutusten arvioinnin näkökulmasta
- etsiä ja ideoida menetelmiä lasten ja nuorten kuulemiseen seurakunnassa yhdessä työntekijöiden ja seurakuntalaisten kanssa
- huolehtia erilaisten perheiden näkökulmien esilletuloa toimintaa suunniteltaessa

- toimia erilaisten lasten etua ja osallisuutta koskevien aineistojen välittäjänä seurakuntiin
- seurata lapsia ja nuoria koskevien päätösten toteuttamista / toteutumista ja niiden arviointia

Lapsiasiahenkilöiden toimintaa tukee valtakunnallinen verkosto.

Lapsiasiahenkilöille on tarjolla [tukea ja koulutusta](#).

2.3. MITÄ ARVIOIDAAN

YK:n lapsen oikeuksien komitean suosituksen mukaan erillinen lapsivaikutusten arviointi tulisi tehdä, kun laaditaan ja toimeenpannaan

- uusia toimintaohjelmia ja ohjeita,
- uutta lainsäädäntöä ja määräyksiä,
- vuosittaista talousarviota ja toimintasuunnitelmaa,
- organisatorisia tai hallinnollisia muutoksia.

Seurakunnan hallintoon ja toimintaan sovellettuna tämä tarkoittaa LAVA:n toteuttamista silloin, kun

- valmistellaan seurakunnan pitkántähtäimen strategisia suunnitelmia
- valmistellaan seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa
- suunnitellaan seurakunnan toimintaa varten rakennettavia rakennuksia tai niiden peruskorjauksia tai käyttötarkoituksen muuttamista
- valmistellaan seurakunnan virkojen perustamista, lakkauttamista tai muuttamista
- valmistellaan seurakunnan rakennemuutosta

Myös muissa tapauksissa ja päätöksissä on suositeltavaa tehdä lapsivaikutusten arviointia, jotta lapsinäkökulmasta tulisi luonteva osa seurakunnan toimintaa.

Lapsivaikutusten arviointiin kannattaa panostaa laadittaessa toiminta- ja taloussuunnitelmaa, vaikka se voi vaatia enemmän työtä ensimmäisellä kerralla. Mikäli arviointi suoritetaan tässä yhteydessä huolella, voidaan tehtyä työtä ja kerättyä tietoa hyödyntää pitkin vuotta ja tulevinakin vuosina. Tavoitteena on, että lasten ja nuorten etu ja näkökulma opitaan luonnollisesti ja automaattisesti huomioimaan kaikessa seurakunnallisessa päätöksenteossa.

[Tapauskertomus: Uusi toimitila](#)

Seurakunnassa tehdyillä päätöksillä voi olla sekä *välittömiä* että *välillisiä* vaikutuksia lapsiin ja nuoriin.

Välittömiä vaikutuksia on päätöksellä, jonka kohteena ovat lapset. Vaikutukset liittyvät suoraan lasten osallisuuteen, tasa-arvoon ja turvallisuuteen, terveyteen, kasvurauhaan ja ihmissuhteisiin.

Välilliset vaikutukset liittyvät esimerkiksi siihen, miten eri toimialueilla tehdyt päätökset vaikuttavat lapsiperheen talouteen, perhetoimintaan, tilaratkaisuihin, yhteisöllisyyteen, sosiaalisiin suhteisiin ja siihen, miten lapset otetaan riittävästi huomioon taustastaan riippumatta.

Välittömät vaikutukset ovat arvioinnissa keskeisiä, mutta myös välillisiä vaikutuksia täytyy arvioida. Vaikutusten tunnistamisessa voi apuna käyttää Stakesin / nyk. ТНЛ (Sirpa Taskinen 2006) laatimaa kysymyslistaa.

- Sirpa Taskinen: [Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen](#) (pdf)

Lapsiin kohdistuvien välittömien ja/tai välillisten vaikutusten arviointi voi suuntautua yksittäiseen lapseen, tiettyyn lapsiryhmään tai koko lapsiväestöön. Päätösten tulee perustua arvioinnin kautta kerättyyn luotettavaan ja monipuolisten menetelmien kautta hankittuun monitahoiseen tietoon, jonka tuottamisessa keskeistä on lasten ja nuorten osallisuus ja kuuleminen. (Kirsi Alila, Lapsivaikutusten arviointi, kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia.)

2.4. MILLOIN ARVIOIDAAN

Lapsivaikutusten arviointi kuuluu luontevana osana päätöksenteon eri vaiheita. Lapsivaikutusten arvioinnin eri muotoja ovat

- ennakkoarviointi, jolloin arvioidaan etukäteen suunnitteilla olevan päätöksen todennäköisiä vaikutuksia lapsiin ja nuoriin
- prosessiarviointi, jolloin vaikutuksia analysoidaan päätöksen toteutuksen yhteydessä
- seuranta, jolloin selvitetään jälkikäteen tehtyjen päätösten vaikutuksia lasten ja nuorten elämään

Tässä ohjeistuksessa painotetaan vaikutusten ennakkoarviointia. Lasten ja nuorten osallisuudesta huolehditaan arviointiprosessin eri vaiheissa kuulemalla heidän mielipiteitään ja tiedottamalla asianmukaisesti tehdyistä päätöksistä sekä niiden perusteista.

Valmisteluvaiheen alussa arvioidaan, onko käsillä olevalla asialla vaikutuksia lapsiin. Arvion tekee valmistelija tai lapsiasiahenkilö. Arvion tukena voidaan käyttää *”muistilappua”* tai *lyhyttä kysymyslistaa*. Muistilapun kysymyksiin vastaamalla voidaan arvioida tarvitaanko toiminnan tai päätöksen vaikutusten lisäarviointia.

Muistilapun kysymykset:

- Onko valmisteltavalla päätöksellä vaikutuksia lapsiin/nuoriin?
- Miten päätös vaikuttaa lasten/nuorten turvallisuuteen?
- Miten päätös vaikuttaa lasten/nuorten osallisuuteen?
- Miten mahdolliset haittavaikutukset minimoidaan?
- Miten selvitetään lasten/nuorten näkemykset asiasta?

Jos valmisteluprosessin alussa voidaan *perustellusti* todeta, ettei valmisteltavalla asialla ole välittömiä tai välillisiä vaikutuksia lapsiin, arviointi jää siihen ja valmistelu kulkee eteenpäin. Mikäli päätöksillä todetaan olevan vaikutuksia lapsiin, siirrytään varsinaiseen arviointiin. Sekä välittömät että välilliset vaikutukset tulee ottaa huomioon niin, että lapsen ja nuoren etu tulee huomioiduksi perustellulla tavalla. Päätöksentekoa varten voidaan laatia *esitys vaihtoehtoisista ratkaisuista*, joiden lapsivaikutuksia verrataan keskenään päätösvaiheessa. Arvioinnin tulee olla käytettävissä viimeistään päätöstä tehtäessä.

2.5. MITEN ARVIOIDAAN

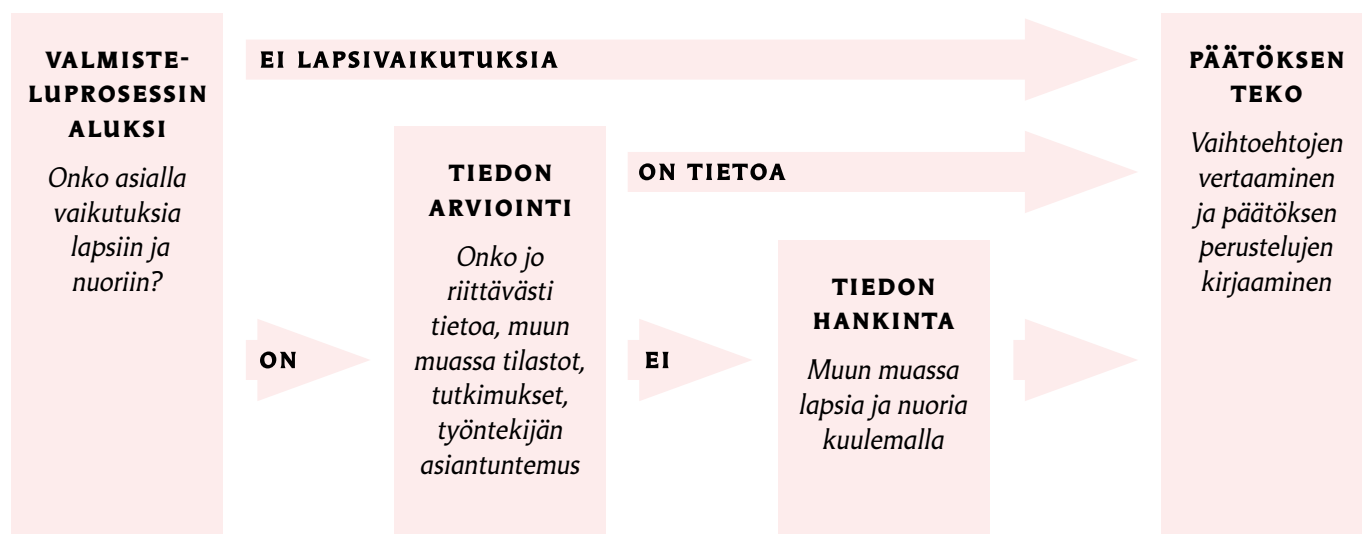
Jos lapsivaikutusten arviointia tarvitaan, tulee valmistelussa selvittää onko valmistelun tekemiseksi olemassa riittävästi tietoa vai tuleeko tietoa hankkia lisää. Tieto voi olla yleistä lapsia koskevaa tietoa, jolloin tärkeimpinä tiedon lähteinä ovat erilaiset asiakirjat, suunnitelmat ja tilastot. Toisaalta tieto voi perustua myös työntekijän, luottamushenkilön tai yhteistyötahon asiantuntemukseen.

Lapsivaikutusten arvioinnissa on olennaista myös lasten ja nuorten ja heidän vanhempiensa mielipiteiden selvittämiseen ja kuulemiseen perustuva tieto.

Mikäli seurakunnassa on riittävästi ajanmukaista tietoa valmisteltavana olevan asian lapsivaikutusten arvioimiseksi, käytetään *olemassa olevaa tietoa* päätöksenteon perusteena. Tätä voidaan kutsua

suppeaksi tai lyhyeksi arviointimenettelyksi. Jos ajankohtaista ja riittävää tietoa ei ole, edellyttää lapsivaikutusten arvioiminen *puuttuvan tiedon hankkimista* ennen valmistelun loppuun saattamista ja asiaa päättämistä. Tällöin puhutaan laajasta arviointimenettelystä.

LAVA päätöksentekoprosessissa.

Tapauskertomus: Prosessikuvaus asian etenemisestä seurakunnan päätöksenteossa

Lasten ja nuorten mielipiteiden selvittäminen

Lasten ja nuorten mielipiteiden selvittäminen ja kuuleminen ei rajoitu vain lapsivaikutusten arvioinnin osaksi, vaan se heijastaa lasten ja nuorten osallisuuden toteutumista seurakunnassa. Seurakunnalla voi olla monia erilaisia jatkuvia osallistumisen tapoja, joissa lasten ja nuorten mielipiteiden huomioiminen tapahtuu luontevana osana seurakunnan toimintaa. Lapsivaikutusten arvioiminen, lasten mielipiteiden kuuleminen ja lapsen edun huomioon ottaminen ei tarkoita päätösvallan siirtämistä lapsille, vaan sitä, että heille annetaan mahdollisuus ilmaista mielipiteensä asioissa, jotka heitä koskevat.

Seurakunnassa voi olla käytössä erilaisia lasten ja nuorten kuulemisjärjestelmiä ja -tapoja. Esimerkiksi lapsi- ja nuorisoneuvostot, nuorisotyön tukena toimivat työryhmät ja verkkosivuilla olevat kuulemiskanavat voivat toimia lasten ja nuorten mielipiteiden selvittämisen muodollisina eliminä.

Perustyön sisällä on tärkeää kehittää pysyviä vuorovaikutuksellisia toimintatapoja ja kerätä tietoa lasten, nuorten ja heidän perheidensä toiveista ja näkemyksistä seurakuntaan liittyen. Arjen toiminnassa ja kohtaamisissa perheiden kanssa *voidaan jatkuvasti kuulla lapsia ja nuoria ja heidän mielipiteitään* (esimerkiksi nuorisotyön kokoavassa toiminnassa, isoskoulutuksessa, rippikoulussa, kerhoissa, kerhonohjaajien kanssa, kouluyhteistyössä ja varhaiskasvatuksessa, kuten päiväkerhotoiminnassa, pyhäkoulussa). Lasten ja nuorten näkökulmaa voidaan selvittää kuulemalla asiantuntijoita ja kysymällä suoraan lapsilta ja nuorilta.

Tapauskertomus: Partion käytössä olevien tilojen myyminen

On huomattava, että kuulemisella tarkoitetaan tässä yhteydessä lasten ja nuorten mielipiteiden selvittämistä ja kuulemista. Kuuleminen ei siis tässä ohjeistuksessa tarkoita juridista hallintomenettelyä.

Kun seurakunnan työntekijöillä voidaan katsoa olevan riittävää ja ajantasaista lasten ja nuorten kuulemiseen perustuvaa tietoa asiassa, jota ollaan käsittelemässä he voivat toimia valmistelussa *asiantuntijoina*. Kun työntekijä toimii lasten ja nuorten asiassa asiantuntijana, hänen on huolellisesti arvioitava välittämänsä tiedon paikkansapitävyyttä ja riittävyyttä. Arviointia varten hän voi käyttää tukena tarjolla olevaa tutkimustietoa ja tilastotietoja. Pienten lasten kohdalla *vanhemmat voivat toimia lasten äänenä*.

Tapauskertomus: Jouluaattohartauksien rakenne ja ajankohdat

Lasten ja nuorten mielipiteen selvittäminen voidaan järjestää monilla tavoilla. Olennaista on, että käytetään kullekin ikäryhmälle sopivaa menetelmää. Lasten ja nuorten tulee ymmärtää, mitä heiltä kysytään ja miksi. Mielipiteiden selvittäminen tulee järjestää niin, että heidän vastauksensa kyetään ottamaan vastaan ja dokumentoimaan.

Lapsia ja nuoria tulee kuulla ja kuunnella heidän ehdoillaan. Lapsia ja nuoria tulee kohdata siellä, missä he ovat. Kysymisen ja kuulemisen tapa tulee olla lapsia ja nuoria kunnioittava.

Käytännön menettelytapoja lasten ja nuorten mielipiteiden selvittämiseksi on runsaasti ja niitä voidaan kehittää muokata eri tilanteisiin sopiviksi. Menetelmien valintaan ja käyttöön on saatavissa neuvoja.

Lasten ja nuorten mielipiteitä voidaan selvittää ikäryhmästä riippuen valitsemalla välineeksi esimerkiksi:

- suora haastattelu: Tietoa voidaan kerätä kysymällä suoraan lapsilta ja nuorilta. Pienilläkin lapsilla on mielipide, joka voidaan kuulla ja ottaa huomioon. Haastatteltavien joukon valitseminen, kysymysten päättäminen, haastattelujen kerääminen ja analysointi järjestetään tarkoitusta vastaavalla tavalla.
- ”parlamenttimenettely”: Valmisteltavana oleva asia voidaan käsitellä lasten tai nuorten epämuodollisessa ryhmässä tai virallisessa lapsi- tai nuorisoneuvostossa tms. jossa asiasta keskustellaan ja siihen muodostetaan yhteinen kanta perusteluineen.
- verkkokysely: Sopivasta iästä alkaen verkkokyselyä voidaan käyttää laajemman joukon mielipiteiden keräämiseen. Seurakunnan nuorisotyön sivuille sijoitettu kysely tai lasten ja nuorten käyttämien sosiaalisen median ympäristöjen hyödyntäminen tarjoavat joustavia tapoja kuulemisen järjestämiseen ja tiedon keräämiseen.
- saduttaminen ja analysointi: Pienimpiä lapsia voidaan kuulla esimerkiksi sadutus-menetelmällä, jossa aikuinen auttaa esiin ja kirjaa lasten kertomaa tarinaa. Sadutus on menetelmä, jonka käyttöön ja josta saatavan aineiston analysoimiseen on saatavissa koulutusta.
- taidetyöskentely: Taidetyöskentelyllä voidaan kerätä lasten ja nuorten toiveita ja näkemyksiä esimerkiksi rakennushankkeisiin, tiloihin ja ympäristöön sekä muuhun seurakunnan toimintaan liittyen.

[Osallistumisen menetelmäpankki lapsiasiavaltuutetun sivustolla.](#)

2.6. PÄÄTÖKSENTEKO JA SEURANTA

Kun valmisteltavan asian välittömät ja välilliset vaikutukset lapseen ja nuoriin on hahmotettu ja lapsia ja nuoria ja heidän mielipiteitään on riittävällä tavalla kuultu, voidaan muotoilla *perusteltu esitys*, jossa selvityksen tulokset ovat jäsenmukaisesti esillä. Päätöksentekoa varten voidaan laatia myös *esitys vaihtoehtoisista ratkaisuista*, joiden lapsivaikutuksia verrataan keskenään päätösvaiheessa.

Vaihtoehtoja laadittaessa

- arvioidaan ja kuvataan keskeiset vaikutukset lapseen ja nuoriin
- arvioidaan ja kirjataan eri vaihtoehtojen hyödyt ja haitat lapsille ja nuorille
- arvioidaan ja kirjataan tarpeelliset keinot haitallisten vaikutusten lieventämiseksi

Tapauskertomus: rippikoulujen hinnat

Päätösten *lapsivaikutukset* ovat yksi seurakunnan päätöksenteon perusteista. Arviointiprosessin aikana esille tullutta tietoa lapsiin kohdistuvista vaikutuksista tarkastellaan päätöstä tehtäessä. Päätöstä on perusteltava suhteessa ennakoituihin lapsivaikutuksiin. Tehdyt *päätökset* on saatettava *tiettäväksi lapsille ja nuorille*. Heille on myös perusteltava, miksi heidän toiveensa ja näkökulmansa otettiin päätöksessä huomioon tavalla, johon oli päädytty.

Päätöksiä, joiden yhteydessä on arvioitu olevan lapsivaikutuksia, tulee *seurata* päätöksenteon jälkeen. Seurannalla tarkastellaan, miten ennakoidut vaikutukset ovat toteutuneet ja mitä ennakoituja ja ennakoimattomia seurauksia päätöksellä on mahdollisesti ollut. Seurannalla saatu tieto muodostaa pohjaa seuraaville päätöksille, siksi se kannattaa dokumentoida ja koota yhteen esimerkiksi vuosittain toimintakertomuksen yhteydessä.

3. ESIMERKKEJÄ JA MALLEJA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIIN SEURAKUNNAN TOIMINNASSA

3.1. TAPAUSKERTOMUKSIA

Leirikeskuksen myyminen

Prosessikuvaus asian etenemisestä seurakunnan päätöksenteossa: Esimerkki Lapsivaikutusten arvioinnin etenemisestä seurakunnan päätöksenteossa

Partion käytössä olevien tilojen myyminen

Varhaisnuorisotyönohjaajan viran muuttaminen erityisnuorisotyönohjaajan viraksi

Uusi toimitila

Jouluaattohartauksien rakenne ja ajankohdat

Perhevalmennus

Leirikeskuksen keittiöpalveluiden ulkoistaminen

Kokkikerho

Rock-messut

Partioleirin jumalanpalvelus

Rippikoulujen hinnat

Rippikoulukoko

Arkipyhäkoulu

3.2. LOMAKEMALLEJA

Muistilappu

Espoon seurakuntayhtymän lapsivaikutusten arvioinnin yhteydessä kokeiltiin niin sanottua muistilappukäytäntöä.

Muistilapun tarkoituksena on helpottaa työntekijöiden ja luottamushenkilöiden lapseen etuun liittyvien näkökulmien löytämistä.

Muistilappua voi soveltaa seurakuntaneuvostoissa, viranhaltijapäätöksissä ja myös toiminnan suunnittelussa.

Varsinkin seurakuntaneuvoston ja johtokuntien työskentelyssä lapsinäkökulma on selvitettävä jo päätösten valmisteluvaiheessa.

Muistilappu sisältää viisi kysymystä, joihin vastaamalla voidaan arvioida tarvitaanko toiminnan tai päätöksen vaikutusten lisäarviointia.

Muistilapun kysymykset:

- Onko valmisteltavalla päätöksellä vaikutuksia lapsiin/nuoriin?
- Miten päätös vaikuttaa lasten/nuorten turvallisuuteen?
- Miten päätös vaikuttaa lasten/nuorten osallisuuteen?
- Miten mahdolliset haittavaikutukset minimoidaan?
- Miten selvitetään lasten/nuorten näkemykset asiasta?

Lapsivaikutusten arviointi strategiaprosessissa

Strategiatyössä toimintaympäristöä on tarkasteltava mahdollisimman laaja-alaisesti. Lapsivaikutusten arviointiin liittyvä ennakkoarviointi tarjoaa tähän työvälineen. Jotta arviointi olisi mahdollisimman laaja, on syytä tarkastella rinnakkain kahden tai useamman vaihtoehtoisen ratkaisun vaikutuksia lapsiin. Lomakkeen kolme ensimmäistä kohtaa liittyvät lapsivaikutusten arviointiin, niiden jälkeen tarkastellaan myös muihin asioihin kohdistuvaa ennakkoarviointia. Lomakkeen sisältöä voi tarvittaessa muokata vaikutuskriteereitä muokkaamalla. Käytännössä strategiaprosessin yhteydessä toteutettava ennakkoarviointi voi toteutua seuraavalla tavalla:

1. *Esittelijä tutustuu aineistoon ja konsultoi lapsiasiahenkilöä.*
 - Yhdessä arvioidaan miten lasten ja nuorten näkemyksiä on selvitetty.
 - Yhdessä arvioidaan millaista tietoa kokonaisuudessaan tarvitaan strategian tekemiseksi.
2. *Vaikutusten tunnistaminen – ohjetaulukon täyttäminen (Vaikutusten tunnistaminen eri näkökulmista)*
 - Esittelijä ja lapsiasiahenkilö sekä mahdollisesta asiantuntijoista koottu ryhmä täyttää ennakkoarviointilomakkeen.
 - Asiantuntijaryhmä selvittää lasten ja nuorten näkemyksiä. Lapsilta ja nuorilta voidaan kysyä esimerkiksi sitä, mikä heille on tärkeää seurakunnassa.
3. *Arviointilomake päätösvaihtoehtoista ja esitys*
 - Arviointilomaketta hyödyntämällä tehdään päätösehdotus.
4. *Päätöksen seurannasta päättäminen*
 - Päätöksen teon yhteydessä sovitaan miten arviointi strategian seurannan toteutumisesta järjestetään.

VAIKUTUKSET	NYKYTILA	VAIHTOEHTO 1.	VAIHTOEHTO 2.
Lasten ja nuorten kuuleminen Millaista tietoa on kerätty?			
Lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi			
Perheet			
Seurakunnan palvelujen tuottaminen ja järjestäminen			
Seurakunnan henkilöstö			
Ympäristö ja elinolosuhteet			
Talous			
Johtopäätökset			

VAIKUTUKSET	NYKYTILA	VAIHTOEHTO 1.	VAIHTOEHTO 2.
Lasten ja nuorten kuuleminen • Onko toteutunut (KYLLÄ / EI) • Miten kuuleminen on toteutettu? • Miten ja millaista muuta tietoa päätöksen tueksi on hankittu?(Esimerkiksi tilastot, kartoitukset, työntekijöiden haastattelut yms.)			
Lasten kokonaisvaltainen hyvinvointi • Edistääkö lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia; fyysinen, sosiaalinen, henkinen ja hengellinen kasvu? • Toteutuuko lasten ja nuorten oikeus ilmaista itseään vapaasti? • Kokevatko lapset ja nuoret tulevaisuutensa kuulluiksi? • Miten lasten ja nuorten mielipiteiden kuuleminen konkreettisesti tapahtuu? • Lisääntyykö lasten ja nuorten mahdollisuus osallistua päätöksentekoon?			
Perheet • Miten huomioidaan erilaiset perheet (perheet, jotka ovat tiedoiltaan, taidoiltaan, vakaumukseltaan ja /tai ulkoiselta olemukseltaan erilaisia)? • Miten edistetään perheiden hyvinvointia ja keskinäisen yhteisöllisyyden vahvistamista?			
Seurakunnan palvelujen tuottaminen ja järjestäminen • Palveluiden jatkuva kehittäminen; paraneeko palveluiden saatavuus? • Palveluiden tuottaminen; tuotetaanko palvelut omatoimintana vai ostopalveluna? • Mahdolliset vaikutukset muihin seurakunnan toimintoihin.			

Käännä >>>

VAIKUTUKSET	NYKYTILA	VAIHTOEHTO 1.	VAIHTOEHTO 2.
Seurakunnan henkilöstö • Vaikuttaako kasvatuksen henkilökunnan rakenteeseen ja lukumäärään? • Vaikuttaako työn organisointiin? • Miten toteutuu yhteistyö muiden kasvatustyötä tekevien tahojen kanssa? • Mahdolliset vaikutukset työhyvinvointiin.			
Ympäristö ja elinolosuhteet • Asuminen, rakennukset: tapahtuuko muutoksia, lisääntyykö turvallisuus? • Edistetäänkö liikkumista ja liikunta/harrastus mahdollisuuksia? • Mitkä vaikutukset lasten ja nuorten terveyteen?			
Talous • Millaiset ovat taloudelliset vaikutukset pitkällä ja lyhyellä aikavälillä			
Johtopäätökset			

4. LIITE: TAPAUSKERTOMUKSIA

Leirikeskuksen myyminen

Seurakunnan leirikeskuksen myyminen on tullut ajankohtaiseksi. Leirikeskus vaatisi peruskorjausta ja tämänhetkisessä rahatilanteessa on päädytty harkitsemaan leirikeskuksen ja sitä ympäröivän maa-alueen myymistä. Leirikeskuksen alue käsittää 5 hehtaaria maata. Kaavassa maa-alue on määritelty leirikeskukseksi. Siihen on kuitenkin mahdollista saada kaavamuuotos, jolloin leirikeskus voitaisiin erottaa omaksi myyntikohteekseen ja muu maa-ala omakseen.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava. Myynti vaikuttaa seurakunnan kaikkeen toimintaan ja jo lähtökohtaisesti esittelijän on laadittava vaihtoehtoinen esitys ja laaja arviointi. Samalla pohditaan, miten seurakunnan leiritoiminta siirretään korvaaviin tai korvaavaan paikkaan.

Lyhyt arviointi: Laajan kuulemisen ohella myös työntekijöitä on kuultava.

Laaja arviointi: Asiassa on syytä kuulla leirikeskuksen käyttäjiä esimerkiksi käyttäjäkyselyillä. Myynnin vaikutuksista voidaan keskustella esimerkiksi puolen vuoden ajan kaikilla leireillä niin, että leiriläiset saavat kertoa mielipiteensä ja ideoida tulevaisuutta, mikäli myyntiin päädytään.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Prosessikuvaus asian etenemisestä seurakunnan päätöksenteossa

Seurakuntien hallinnossa päätösten valmisteluprosessit voivat olla hyvin monenlaisia riippuen mm. siitä onko kyse seurakuntayhtymästä vai yksittäisestä seurakunnasta. Yhteistä kaikille seurakunnille on se, että niissä valtaa käyttävät kirkko- / seurakuntaneuvostot ja kirkkovaltuusto. Lisäksi voi olla työalakohdaisia johtokuntia ja erilaisia työryhmiä. Osa hallinnollisista päätöksistä tehdään myös viranhaltijatasolla (esim. kirkkoherra ja talousjohtaja). Alla oleva prosessikuvaus on yleistävä ja sitä voi soveltaa niihin toimintamalleihin, joita paikallisesti on käytössä.

Esimerkki Lapsivaikutusten arvioinnin etenemisestä seurakunnan päätöksenteossa

1. Päättävä asia tulee esille
2. Nimetään asiaa valmistelevat henkilöt / työryhmä
 - Onko päätettävällä asialla vaikutuksia lapsiin ja nuoriin?
 - Lapsiasiahenkilö tekee alustavan arvion
3. Asialla on vaikutuksia lapsiin /nuoriin
 - LAVA -lomake
 - Nostetaan esille niitä asioita, joilla on merkitystä lasten ja nuorten näkökulmasta
 - Vaihtoehtoisten ratkaisujen hahmottaminen
4. Tarvittavien tietojen kerääminen
 - Millaista tietoa tarvitaan?
 - Lasten ja nuorten näkökulman / mielipiteen selvittäminen
 - Tiedot LAVA -lomakkeeseen
 - Tietojen keräämisen aikana mahdollisesti syntyneet uudet vaihtoehtoiset ratkaisut lisätään LAVA-lomakkeeseen
5. Lapsiin / nuoriin kohdistuvien vaikutusten kirjaaminen lomakkeeseen.
6. Esitys päätöksestä
 - Perusteltu päätösesitys, jossa näkyy, miten lasten etu on huomioitu päätöksessä
 - LAVA -lomake tai yhteenveto eri vaihtoehtojen vaikutuksista esityksen liitteenä
7. Päätös
 - Päätöksessä todetaan, että asiasta on tehty lapsivaikutusten arviointi
8. Päätöksen vaikutusten seuranta

Partion käytössä olevien tilojen myyminen

Seurakuntayhtymä joutuu haastavan taloustilanteen vuoksi myymään joitakin yksittäisten seurakuntien kiinteistöjä. Samalla useamman partiolippukunnan kolo ja varastotila joutuisi mahdollisesti myyntitilalle. Partio on osa seurakunnan nuorisotyötä. Kiinteistöt sijaitsevat eri esikaupunkialueilla ja matkaa toiseen lähimpään toimitilaan on useampi kilometri. Yhteinen kirkkoneuvosto joutuu pohtimaan, mitkä olemassa olevista kiinteistöistä pistetään myyntiin.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava. Asia on niin laaja, että jo lähtökohtaisesti esittelijän on laadittava vaihtoehtoinen esitys ja laaja arviointi.

Lyhyt arviointi: Asiassa tulee kuulla seurakuntien partiotyöstä vastaavia työntekijöitä sekä niitä työntekijöitä, jotka tuntevat alueen tilanteen sekä alueen partiotoimintaa.

Laaja arviointi: Alueen partiojohtajia ja perheitä, joiden lapset ja nuoret harrastavat partiota, on kuultava esimerkiksi kuulemistilaisuudessa tai kyselyiden kautta. On selvitettävä, miten he arvioivat mahdollisen tilojen myymisen vaikuttavan partioharrastukseensa ja sitä myötä seurakunnan toimintaan osallistumisen. On tärkeää kuulla johtajia, vanhempia ja erityisesti lapsia ja nuoria itseään. Heiltä voidaan myös kysyä mielipidettä siitä, miten toimintatilojen järjestäminen johonkin toiseen toimitilaan vaikuttaisi harrastukseen ja seurakunnan toimintaan osallistumiseen.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Varhaisnuorisotyönohjaajan viran muuttaminen erityisnuorisotyönohjaajan viraksi

Seurakunnassa toimii nuorisotyönohjaaja, erityisnuorisotyönohjaaja ja kaksi varhaisnuorisotyönohjaajaa. Viimeksi mainituista viroista toinen päätetään muuttaa toiseksi erityisnuorisotyönohjaajan viraksi. Tämä viran työn kohdeikäluokkaan sisällytetään myös erityisnuorisotyön palveluista tarvitsevat varhaisnuoret.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Päätöstä valmisteltaessa on kuulu seurakunnan nuorisotyöntiimiä ja alueella toimivaa nuorisoverkostoa, jossa on mukana seurakunta, koulutoimi, sosiaalitoimi, kunnan nuorisotoimi ja alueella toimivia järjestöjä. Nämä kaikki ovat todenneet erityisen tuen tarpeen kasvaneen nuorison parissa. Seurakunnassa on myös selvitetty, miten viran muuttaminen vaikuttaisi seurakunnan toimintatarjontaan. Lapsia ja nuoria ei kuitenkaan ole asiassa suoraan kuultu, joten laajempi kuuleminen on järjestettävä.

Laaja arviointi: Laajempi kuuleminen voidaan toteuttaa esimerkiksi alueen kouluissa ja oppilaitoksissa kyselynä tai kuulemistilaisuuksina. Tärkeää on selvittää, miten nuoret kokevat seurakunnan muuttuneen toimintatarjonnan.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Uusi toimitila

Seurakunnan alueelle rakennetaan uutta suurta kerrostalotaajamaa. Seurakunta on tehnyt tonttivarauksen alueelle omaa toimitilaa varten. Tontilta lähimmälle seurakunnan jo olemassa olevalle toimitilalle on 5 kilometrin matka. Epäedullisessa taloustilanteessa pohditaan, rakennetaanko varatulle tontille kapelli nyt, tulevaisuudessa vai luovutaanko varauksesta.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava. Asia on niin laaja, että jo lähtökohtaisesti esittelijän on laadittava vaihtoehtoinen esitys ja laaja arviointi.

Lyhyt arviointi: Asiassa on kuultava työntekijöitä, jotka tuntevat paitsi lasten ja nuorten sekä perheiden tilanteita niin myös ne resurssit, joiden turvin uudessa toimitilassa tulaisi toimintaa järjestämään. Tämän asiantuntija-arvion ohella on toteutettava laaja kuuleminen.

Laaja arviointi: Uuden asuinalueen perheitä on kuultava esimerkiksi kuulemistilaisuudessa tai kyselyiden kautta. On selvitettävä, miten he arvioivat suunnitellun uuden toimitilan rakentamatta jättämisen vaikuttava osallistumiseensa seurakunnan toimintaan. Asiassa on syytä kuulla sekä lasten vanhempia että lapsia ja nuoria itseään. Tilaisuudessa voidaan kysyä ihmisten kantoja myös vaihtoehtoihin säästökohteisiin.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Jouluaattohartauksien rakenne ja ajankohdat

Jouluaatto sattuu sunnuntaiksi. Seurakunta on perinteisesti pitänyt perheiden aattohartauden klo 12.00. Tilaisuutta ehdotetaan siirrettäväksi klo 14.00:sta kiireen välttämiseksi, jotta päiväjumalanpalvelus klo 10.00 ehditään kiireettömästi pitämään. Seurakunnan lapsityönohjaajat vastustavat hartauden siirtoa, koska heillä on kokemus siitä, että joitain vuosia sitten jouluaattona klo 14.00 järjestetty perheille suunnattu Kauneimmat joululaulut -tilaisuus ei vetänyt väkeä. Palautetta kysyttäessä selvisi, että monissa perheissä klo 14.00 jo valmistauduttiin jouluateriaan ja joulupukin odotukseen.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Seurakunnan lapsityönohjaajien kokemus ja kerätty tieto perheiden käyttäytymisestä jouluaaton iltapäivänä on riittävä tietä päätöksenteon tueksi.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Perhevalmennus

Kunnan neuvola pyytää seurakunnasta perhetyöntekijää mukaan perhevalmennuksiinsa. Yhdellä kerralla hän voisi myös kertoa kastetoimituksesta ja muusta seurakunnan toiminnasta. Muilla kerroilla hän roolinsa olisi toimia kaupungin työntekijän työparina.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Asiantuntijatasen suppeassa arvioinnissa on arvioitava, miten seurakunnan läsnäolo / poissaolo perhevalmennuksiin vaikuttaa.

Laaja-arviointi: Perhevalmennuksessa olleiden perheiden toiveita seurakunnan osallistumisesta perhevalmennusten osalta on syytä kuulla.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Leirikeskuksen keittiöpalveluiden ulkoistaminen

Seurakunta päättää ulkoistaa leirikeskuksen keittiöpalvelut. Keittiöhenkilökunnan myötä leirikeskuksesta poistuvat vakinaiset henkilökunta. Kilpailutuksen jälkeen ruokaleirille toimitetaan noin 40 kilometrin päästä kaupungista. Yritys toimittaa leirikeskukseen myös henkilökunnan, joka asettaa ateriat tarjolle ja hoitaa tiskit. Yritys on muutoinkin sitoutunut siihen, että keittiöpalveluiden taso säilyy entisellä tasollaan.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on mahdollisesti lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Leirityötä tekevien työntekijöiden arvio siitä, miten vakituisten henkilökunnan poistuminen leirikeskuksesta vaikuttaa leirien johtamiseen, on kuultava. Tämän ohella, jollain kuulemis- tai arviointi menetelmällä on selvitettävä mahdollisen uudistuksen aikaansaamia muutoksia. Kuulemisen kannalta on suositeltavaa, että ulkoistamiseen sisältyy koeaika, jonka jälkeen lopullinen päätös tehdään kuulemisiin nojaten.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Kokkikerho

Seurakuntakodin keittiö on tarkoitus kunnostaa ruoanvalmistuskeittiöksi, koska diakoniaruokailuiden tarpeet tätä vaativat. Tätä asti keittiössä on kokoontunut varhaisnuorten kokkikerho. Uudistusten jälkeen kerho ei hygieniamääräysten vuoksi voi enää kokoontua keittiössä. Kerhosta vastaava työntekijä tietää, että kerholaiset saapuvat kaikki samasta koulusta. Hän on myös neuvotellut kyseisen koulun rehtorin kanssa siitä, että kerho saa tarvittaessa käyttöönsä koulun kotitalousluokan.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Kun kerhoista vastaavalla työntekijällä on tieto siitä, mistä lapset saapuvat kokkikerhoon ja tieto siitä, että kerho järjestää joissain toisissa tiloissa, jotka helposti lasten saavuttavissa, lyhyt arviointi riittää. On kuitenkin selvitettävä, miten pitkäaikainen käyttömahdollisuus seurakunnalla on koulutiloihin.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Rock-messut

Seurakunnan nuorisotiimi päättää aloittaa kaikille avoimien Rock-messujen pitämisen kerran kuussa. Kustannuksia kertyy noin 1 000 €/messu pääasiassa bändin tekemistä virsien sovitusta ja säestystyöstä. Kulut kirjataan maksettavaksi seurakunnan jumalanpalveluselämän budjetista. Seurakuntaneuvosto ei kuitenkaan hyväksy budjettia tältä osin, koska se katsoo rock-messujen pitämisen vaarantavan päiväjumalanpalvelusten laadukkaan musiikkielämän toteuttamisen kaventuneiden määrärahojen vuoksi.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Asiasta ei ole riittävästi tietoa, joten laajempi arviointi on suoritettava.

Laaja arviointi: Päätöksen pohjaksi on suoritettava arviointi siitä, miten Rock-messut vaikuttaisivat lasten ja nuorten liittymiseen seurakunnan jumalanpalveluselämään. Lapsia ja nuoria on kuultava esim. kyselyn avulla tai keskustellen vaikkapa nuortenillassa. Mikäli Rock-messut päätetään järjestää, voidaan niiden kustannuksia ja tavoitavuutta arvioida suhteessa päiväjumalanpalveluksiin.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Partioleirin jumalanpalvelus

Suuren seurakuntayhtymän alueella toimiva partiopiiri pitää useita tuhansia nuoria kokoavan piirileirinsä ruuhka-Suomen ulkopuolella. Partiopiiri kääntyy yhtymän puoleen pyytäen tukea leirin hengellisen elämän järjestämiseksi. He toivovat työntekijää leirille järjestämään hengellistä ohjelmaa. Yhtymässä ilmoitetaan, että partiolaisten tulee kääntyä ensi sijassa leiripaikkakunnan seurakunnan puoleen. Tämä pieni seurakunta lupaa papin leirille yhdeksi illaksi pitämään iltahartauden.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Koska asian suoria lapsivaikutuksia ei ole tiedossa, on suoritettava laaja arviointi.

Laaja arviointi: Piispainkokouksen päätöksellä partio on seurakunnan työala. Kyseisen seurakuntayhtymän partiosta vastaavan kasvatuksen alan työntekijän on kuultava vähintäänkin partioleirin ohjelmasta vastaava johtoa ja selvittää, millaisia toiveita leiri-organisaatiolla on hengelliselle ohjelmalle ja millaisilla järjestelyillä vastaavia piirileirejä on aikaisemmin tuettu hengellisessä kasvatuksessa. On myös arvioita, mitä yhtymän työntekijän läsnäolo leirillä toisi lapsille ja nuorille.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Rippikoulujen hinnat

Säästöjen aikaan saamiseksi seurakunnassa esitetään leirimuotoisten rippikoulujen omavastuuosuuksien nostamista viidenneksellä 250 euroon. Seurakunnassa järjestetään vuodessa kymmenen leirimuotoista rippikoulua.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, arviointi on suoritettava.

Laaja arviointi: Rippikouluun lähtevät nuoret vastaavat harvoin itse rippikoulunmaksuista. Sen vuoksi asiassa kannattaa enemmän kuulla rippikoululaisten vanhempia. Samoin päätöstä tehtäessä on syytä tarkistaa seurakunnan rippikouluista myöntämien maksuvapautusten määrän kehitys viime vuosilta. Mikäli tutkitaan vaihtoehtoa, jossa rippikoulujen ei nostettaisi vaan vastaava säästö saavutettaisiin esimerkiksi rippikoulujen ohjelmaa muokkaamalla tai intensiivijakso kestoja lyhentämällä, on nuoria kuultava aiheesta suoraan.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Rippikoulukoko

Seurakuntaneuvostolle esitetään tehtäväksi pysyväisluoteista päätöstä, jonka mukaan kolmenohjaajan rippikouluihin pyritään ottamaan 30 nuorten rippikoulusuunnitelmassa suositellun 25 sijaan.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Mikäli rippikouluista kerätyissä palautteissa on huomioitu ryhmän koko, tähän aineistoon perustuva lyhyt arviointi saattaa riittää. Työntekijöiden on joka tapauksessa syytä saada lausua oma käsityksensä siitä, millaisia vaikutuksia esitetyllä muutoksella olisi rippikouluihin.

Laaja arviointi: Rippikoulun käyneitä nuoria voidaan kuulla ja kysyä heidän käsityksiin siitä, miten ryhmäkoon kasvattaminen heidän käsityksensä mukaan vaikuttaisi rippikoulujen toteutukseen. Arvioinnissa kannattaa huomioida myös isosten näkemys. Kysely voidaan toteuttaa esimerkiksi erillisinä kuulemistilaisuuksina, nuorisotyön toiminnan sisällä tai verkkokyselynä.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

Arkipyhäkoulu

Seurakunnassa on todettu, että jumalanpalvelusten aikaan järjestettävät pyhäkoulut kokoavat vain muutamia lapsia. Ehdotetaan, että nämä pyhäkoulut siirrettäisi seurakunnan kerhotilalle arki-illaksi.

Valmisteluvaiheen alussa: Asialla on lapsivaikutuksia, joten arviointi on suoritettava.

Lyhyt arviointi: Asiassa on tehtävä asiantuntijatason arviointia pyhäkouluja vetävien työntekijöiden ja vapaaehtoisten parissa. Tämä ei kuitenkaan riitä.

Laaja arviointi: Nyt pyhäkouluissa käyviltä lapsilta ja perheiltä tulee tiedustella, voisivatko he osallistua arkipyhäkouluihin. Asiassa voidaan tehdä myös laajempi kuuleminen potentiaalisen kohderyhmän parissa.

→ kerätyn tiedon perusteella verrataan keskenään eri vaihtoehtojen vaikutuksia.

5. KIRJALLISUUTTA JA LÄHTEITÄ

- Lapsiasiavaltuutetun sivustolta: [lapsivaikutusten-arvioinnista](#)
- [Osallistumisen menetelmäpankki lapsiasiavaltuutetun sivustolla](#)
- [THL:n sivuilla lapsivaikutusten arvioinnista](#)
- Ev.lut. kirkon [Näyn ja kuulun -sivusto](#)
- Liisa Heinämäki ja Tapani Kauppinen: [Lapsivaikutusten arviointi kuntapäätöksissä](#). Työväline kunnille lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen sekä palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin (2010) THL.
- Tapani Kauppinen: [Lapsivaikutusten arviointi tukee avointa päätöksentekoa](#)
- Sirpa Taskinen: [Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioiminen](#) (pdf)
- Kirsi Alila: [Lapsivaikutusten arviointi – kansallisia ja kansainvälisiä näkökulmia](#) (pdf)
- Lasten ja nuorten mielipiteitä omien oikeuksiensa toteutumisesta: [Asiaa aikuisille!](#) (pdf)